

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Umělá inteligence ve výuce českého jazyka

Metodický materiál

Mgr. Dominik Voráč, Ph.D

Olomouc 2025

Podpora a zvyšování kvality pregraduální přípravy pedagogů na Univerzitě Palackého v Olomouci

CZ.02.02.XX/00/23_019/0008422

Anotace metodického materiálu: Metodický materiál se zaměřuje na využití nástrojů umělé inteligence (AI) ve výuce českého jazyka a literatury a ukazuje příklady kreativního zapojení umělé inteligence do výuky různých témat z oblasti jazykovědy či komunikační a literární výchovy. Součástí metodického materiálu je i základní poučení o limitech umělé inteligence ve vzdělávání.

Studijní program: Metodický materiál je určen pro následující studijní programy na Katedře českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání – bakalářský studijní program, Učitelství českého jazyka a literatury pro 2. stupeň ZŠ – magisterský studijní program.

Oborová specifikace: Učitelství českého jazyka a literatury vychází z jazykovědných a literárních věd, které propojuje s oborovou didaktikou a pedagogikou.

Požadavky na vybavení (hardware, software): počítač, základní nástroje umělé inteligence (ChatGPT, Microsoft Copilot, Google Gemini apod.)

Metodický materiál podléhá licenci Creative Commons 4.0 ve variantě BY-SA.

Obsah

Úvodní slovo	4
1 Základy generativní umělé inteligence	5
1.1 Přehled základních nástrojů	5
1.2 Jak zadávat příkazy tak, abych dostal co nejlepší výsledky?	5
1.3 AI ke všeobecné přípravě na vyučování	6
2 Psaní promptů jako nová kompetence v Českém jazyce	8
2.1 Proč učit Žáky psát prompty?	8
2.2 Typy slohových cvičení zaměřených na psaní promptů	9
3 Práce s AI ve vyučování	11
3.1 Společná práce s textem	11
3.2 Kreativní psaní	12
3.3 Nácvik komunikace	13
3.4 Procvičování argumentace a přesvědčování	14
3.5 Improvizace a rozvoj kreativity v komunikaci	15
3.6 Další využití	16
4 Limity umělé inteligence v Českém jazyce	19
4.1 Halucinování AI v Českém jazyce	19

Úvodní slovo

Vážení a milí učitelé,

do rukou se vám dostává metodická příručka, která usnadní zapojení generativní umělé inteligence do výuky českého jazyka a literatury. Vzhledem k rychlému vývoji AI nástrojů a jejich rostoucímu využití ve vzdělávání je důležité, aby pedagogové měli k dispozici přehledné a praktické materiály, které jim pomohou tyto technologie efektivně začlenit do vyučování.

V této metodice najdete nejen přehled nejpoužívanějších AI nástrojů, jako jsou ChatGPT, Microsoft Copilot nebo Google Gemini, ale především konkrétní ukázky jejich využití ve výuce. Ať už chcete AI zapojit do přípravy hodin, podpory kreativního psaní, procvičování gramatiky, nácviku argumentace, nebo jimi zpestřit literární výchovu, najdete zde inspirativní nápady a podrobně popsané prompty, které vám pomohou dosáhnout co nejlepších výsledků.

Věnujeme se také základním principům efektivního zadávání příkazů („promptování“), které vám umožní získávat přesnější a užitečnější odpovědi od AI. Ukážeme si, jak lze umělou inteligenci využít nejen ke generování textů, ale i k analýze a úpravě žákovských prací, vytváření didaktických materiálů nebo podpoře v komunikaci a argumentaci.

Chápeme, že práce s AI ve vzdělávání může vyvolávat otázky a obavy – jak z hlediska kvality výstupů, tak etiky jejího využití. Proto metodika kromě praktických tipů nabízí i prostor pro kritickou reflexi a podporuje rozvoj digitální gramotnosti u žáků.

Naším cílem je ukázat vám, že umělá inteligence nemusí být hrozbou, ale naopak užitečným nástrojem, který může ušetřit čas, podpořit individualizaci výuky a rozšířit pedagogické možnosti. Doufáme, že vám tato metodika bude cenným pomocníkem a inspirací pro inovativní přístupy ve výuce českého jazyka a literatury.

Přejeme vám mnoho úspěchů a radosti při objevování nových možností výuky s podporou umělé inteligence!

1 Základy generativní umělé inteligence

Cíle kapitoly

Po prostudování kapitoly budou studující schopni:

- mít přehled o základních nástrojích umělé inteligence;
- zadávat příkazy (tzv. *prompty*) umělé inteligenci;
- základních dovedností, jak mohou nástroje umělé inteligence pomoci se všeobecnou přípravou do výuky.

Otázka k zamyšlení:

- Myslíte si, že umělá inteligence někdy nahradí učitele? Proč ano/ne?

1.1 Přehled základních nástrojů

Pro většinu aktivit budete potřebovat některý z nástrojů umělé inteligence, kterým se přezdívá velké jazykové modely – tedy ty modely, které primárně pracují s textem. V roce 2025 patřily mezi nejdominantnější nástroje ChatGPT, Microsoft Copilot a Google Gemini. Je zcela na vás, který z nich budete využívat. Tyto nástroje můžete využít i v případě generování obrázků. Další (placenou) variantou pro generování obrázků je nástroj Midjourney, jenž dosahuje výsledků, které v mnoha případech nerozeznáte od pravé fotografie. V metodice se také objeví nástroj Suno, jenž slouží ke generování hudby.

1.2 Jak zadávat příkazy tak, abych dostal co nejlepší výsledky?

Jako většina dovedností je i zadávání „promptů“ (neboli příkazů, které zadáváte umělé inteligenci) otázkou tréninku. Po nějakém čase uvidíte, že budete sami vědět, jak tyto prompty zadávat tak, abyste s nástroji pracovali efektivněji a dosáhli co nejlepších výsledků. Pro začátek pro vás máme několik tipů:

- Čím více detailů, tím lépe – zkuste ve svých příkazech jít co nejvíce do podrobností, aby nástroj věděl, co po něm chcete.
- Poskytujte příklady – pokud chcete, aby nástroj napsal text určitým způsobem, nejefektivnější cesta je poskytnout mu příklad odstavce textu, jakým stylem má psát.

- Dejte nástroji osobnost – představte si, kdo by daný úkol splnil, a přesně takovou osobnost uveďte do promptu, na začátku promptu tak může stát například „jsi specialista na sociální sítě“, „jsi metodik prevence“ apod.
- Zpřesňujte – v rámci jedné konverzace si model pamatuje, co jste si už spolu napsali. Proto pokud nejste spokojeni s prvním výsledkem, napište další prompt o tom, co by se dalo na předchozím výstupu změnit.
- Sami se nástroje zeptejte, co je potřeba v promptu upřesnit. Pokud si nejste jisti, jaké detaily máte dále uvést, přidejte do svého promptu formulaci: „Zeptej se mě na další podrobnosti, abych dosáhl co nejlepšího výsledku.“ V odpovědi vám pak model upřesní, co byste měli ještě specifikovat.

Příklad z praxe:

Představte si, že občas přispíváte na sociální sítě své školy a máte napsat pozvánku na den otevřených dveří. Pokud chcete, aby vám s tím pomohl jeden z velkých jazykových modelů, doporučujeme zadat například tento prompt:

„Jsi kreativní tvůrce příspěvků na Facebooku a máš vytvořit pro ZŠ Komenského v Olomouci pozvánku na den otevřených dveří. Návštěvníci se mohou těšit například na..., den otevřených dveří se uskuteční 10. října 2025. Zeptej se mě, co ještě potřebuješ vědět, aby byla pozvánka co nejvýstižnější.“

1.3 AI ke všeobecné přípravě na vyučování

Učitel může nástroje generativní umělé inteligence využívat hlavně při inspiraci k výuce. Může tak například zadat tyto prompty:

- „Porad' mi zábavné aktivity, díky kterým žáci ve věku 10 let lépe pochopí shodu přísudku s podmětem.“
- „Jak mám vysvětlit, co je to přísudek, aby to žáci pochopili?“
- „Jak přiblížit žákům ve věku 12 let, o čem je lexikologie?“
- „Naplánuj se mnou vyučovací hodinu (45 minut) pro žáky ve věku 14 let na téma vzory podstatných jmen rodu středního.“
- „Zde máš text: [...]. Tento text transformuj tak, aby sloužil jako žákův zápis do sešitu.“
- „Z textu vytvoř návrhy slidů pro moji prezentaci.“
- „Vygeneruj test z tohoto textu: [...]. Text bude obsahovat otázky s odpověďmi abcd, otevřené otázky či další úkoly (například rozřazovačku).“
- „Vygeneruj diktát, aby si žák procvičil vyjmenovaná slova po B.“

Ukázka – jaký diktát vytvoří ChatGPT 4o?

Bystrý běžec se prodíral hustým lesem. Na břehu bystřiny zahlédl bobra, jak staví hráz. Brzy se setmělo a v dálce zablikalo světlo v okně chalupy. Byl to starý dům s bylinkovou zahradou. Na stole ležela kniha o bývalých obyvatelích této vesnice. V boudě vedle domu štěkal pes, který měl bílou skvrnu na čele.

Děti běhaly kolem a sbíraly byliny na čaj. Někdo v dálce zavolal: „Nebojte se, brzo budete doma!“ Bylo to slyšet až k lesu. Bílé mraky pluly po nebi a na břehu řeky bylo vidět několik bystrých ryb.

Najednou se objevila bouřka. Vítr se proháněl mezi stromy a ohýbal jejich větve. Naštěstí brzy přešla a vzduch byl svěží. Být venku po dešti je krásné!

2 Psaní promptů jako nová kompetence v českém jazyce

Cíle kapitoly

Po prostudování kapitoly budou studující schopni:

- *zadávat prompty jako slohová cvičení;*
- *pochopit, že umělá inteligence může rozvíjet kreativitu.*

Otázka k zamyšlení:

Představte si, že by měl žák dokonale popsat obrázek, který mu vygeneruje umělá inteligence. Nepodobá se to v ten moment slohovému cvičení?

Je otázkou budoucích výzkumů, do jaké míry může skutečnost, že za nás píše texty umělá inteligence, uškodit našemu psanému či mluvenému projevu. Na druhou stranu se ale může vyvinout zcela nová kompetence, která psaný projev žáka celkově zlepší, a to je psaní samotných promptů. Jelikož celkový výsledek toho, co generativní umělá inteligence poskytne, záleží na kvalitě promptu, může se tato schopnost promítnout do všeobecného vzdělávání. Při psaní promptu totiž musíte popsat přesně, co chcete, jinak vám nástroj neposkytne kvalitní výstupy.

V digitálním věku se schopnost komunikovat s umělou inteligencí navíc stává stále důležitější dovedností. Psaní promptů, tedy přesných a účelných zadání pro generativní AI může být chápáno jako nová forma slohového cvičení. Žáci si při jejich tvorbě nejen procvičují formulaci myšlenek, práci s jazykem a zadávání jasných pokynů, ale také získávají zkušenost s tím, jak umělá inteligence pracuje a jak lze efektivně ovlivnit výstupy, které poskytuje.

Psaní promptů zahrnuje různé slohové a stylistické dovednosti – od přesné formulace požadavků přes výběr vhodného tónu až po rozlišení kontextu a adresáta. Tato kompetence je prakticky využitelná nejen ve vzdělávání, ale i v budoucích profesích žáků.

2.1 Proč učit žáky psát prompty?

Psaní promptů lze považovat za nový typ písemného projevu, který zahrnuje prvky popisného, instruktivního i argumentativního slohu. Důvody pro jeho zařazení do výuky českého jazyka jsou následující:

-
- **Rozvoj přesného vyjadřování** – žáci se učí formulovat jasné a jednoznačné pokyny.
 - **Kritické myšlení a analýza výsledků** – po vygenerování odpovědi AI žáci hodnotí, zda odpovídá zadání, a učí se prompt zpřesňovat.
 - **Práce s kontextem a stylem** – různé prompty mohou vést ke zcela odlišným výsledkům, což umožňuje experimentovat s jazykovým stylem.
 - **Reflexe a editace textu** – žáci se učí přehodnocovat své vlastní formulace a upravovat je na základě výstupů AI.

2.2 Typy slohových cvičení zaměřených na psaní promptů

Učitel může místo klasické slohové práce zadat takovou práci, jejímž úkolem bude popsat prompt, který se poté může zadat umělé inteligenci. Pro kontrolu pak může žák daný výsledek vygenerovat a sám posoudit, zda požadavek zformuloval tak, aby dosáhl výsledku, který chtěl, popřípadě může tento prompt využívat pro tvorbu své vlastní práce.

- **Popisný prompt**

Při popisném promptu se formulují podrobné popisy a zadání, jež povedou k co nejpresnějšímu výsledku.

Úkol:

- Napište prompt, který vygeneruje obrázek fantasy města tak, jak si ho představujete.
- Musíte napsat slohovou práci na „*Co si myslí lavička v parku*“. Napište 10 věcí, které chcete, aby umělá inteligence napsala, a ty poté převeďte do promptu. Svoji představu pak porovnejte s výsledkem.

Příklad výsledného promptu:

„Popiš fantasy město zasazené do světa, kde lidé žijí na létajících ostrovech. Uved', jak vypadá architektura, jak lidé cestují mezi ostrovy, jaké zde panují přírodní podmínky. Přidej detaily o společnosti a kultuře.“

- **Narativní (vypravovací) prompt**

V rámci narativního promptu se žák naučí formulovat příběhové scénáře a inspirovat se výsledky AI pro vlastní psaní.

Úkol:

- Napište prompt, který vygeneruje detektivní příběh s nečekaným rozuzlením.
- Napište prompt pro vytvoření sci-fi příběhu o cestě na Mars.

Příklad výsledného promptu:

„Napiš detektivní příběh odehrávající se v malé vesnici. Hlavní postava, soukromý detektiv, řeší případ zmizelé starožitné knihy. Přidej tři falešné stopy a překvapivý závěr.“

- **Argumentační prompt**

Argumentační prompt mohou žáci využít pro další práci, tedy při vypracování pro a proti v rámci diskuse určité problematiky. Žák se tak musí zamyslet, v jakých aspektech by měl argumentovat, a upřesnit, z jakých všech pohledů má být argumentace vedena.

Úkol:

- Napište prompt, který AI přiměje vytvořit diskusi o výhodách a nevýhodách online výuky.
- Napište prompt, který vygeneruje přehled argumentů pro zákaz plastových obalů a proti němu.

Příklad výsledného promptu:

„Sepiš argumenty pro zákaz plastových obalů i proti němu. Uveď ekologické, ekonomické a praktické aspekty. Přidej konkrétní příklady a data.“

Transformace výsledku (textu, obrázku) na prompt

Tento úkol se od těch předchozích liší v tom, že žák dostane výsledný produkt (například obrázek nebo text) a musí napsat takový prompt, jehož výsledkem bude co nejpodobnější zadání. Žák si tak trénuje nejen psaní promptů, ale i schopnost analyzovat strukturu a charakteristiky výsledného produktu. Tento úkol může podporovat kritické myšlení, protože žák musí identifikovat klíčové prvky, které vedly ke vzniku daného výstupu, a následně je co nejpřesněji popsat v novém promptu.

Při práci s textem se žáci učí rozpoznávat styl, tón, délku a strukturu, zatímco u obrázků se zaměřují na kompozici, barvy, detaily a další vizuální aspekty. Tento přístup jim pomáhá pochopit, jak fungují generativní modely umělé inteligence, a zároveň je vede k preciznějšímu formulování požadavků na AI.

Úkol:

Vyhledejte si na internetu nástroj od Googlu, jenž se jmenuje „Say what you see“. Tento nástroj slouží pro trénování promptů: ukáže obrázek, který pak musíte popsat co nejpodrobněji jako prompt. Po odeslání vám pak ukáže shodu vašeho výsledku s předlohou.

3 Práce s AI ve vyučování

Cíle kapitoly

Po prostudování kapitoly budou studující schopni:

- tvořit aktivity s pomocí umělé inteligence;
- využívat umělou inteligenci přímo ve vyučování;
- vytvářet své vlastní modely pro ještě efektivnější integraci AI do vyučování.

Úkol:

Zkuste, jak si umělá inteligence poradí s tvorbou hádanek a rébusů, zadejte například prompt: „Vytvoř deset jazykových hádanek a slovních hříček pro žáky 4. třídy.“ Jsou v tomto případě všechny hříčky smysluplné?

Generativní umělá inteligence může být efektivně využita i přímo ve výuce jako nástroj, který pomáhá žákům lépe porozumět učivu, tvořit vlastní texty nebo analyzovat různé jazykové jevy. Učitelé mohou AI zapojit do různých výukových situací tak, aby podpořila aktivní zapojení žáků a rozvoj jejich dovedností.

3.1 Společná práce s textem

Jedním z nejjednodušších způsobů, jak využít AI ve třídě, je práce s texty, které nástroj vygeneruje. Učitel může umělé inteligenci zadat, aby vytvořila na vybrané téma text, s nímž žáci dále pracují – analyzují jej, hledají chyby, upravují nebo doplňují. Níže uvádíme několik případů:

Analýza a revize textu

Učitel požádá AI o vytvoření krátkého příběhu nebo článku s několika gramatickými či stylistickými chybami. Žáci text čtou a hledají chyby, které opravují a zdůvodňují.

Příklad promptu: „Vytvoř krátký příběh o ztraceném psovi pro žáky 5. třídy. Udělej v něm několik pravopisných chyb a stylistických neobratností, aby je žáci mohli opravit.“

Úprava stylu textu

Žáci dostanou text generovaný AI a jejich úkolem je přepsat jej do jiného stylu – například přeměnit beletristický text na zprávu, fejeton nebo báseň. Umělá

intelligence pak může sloužit jako ukázka toho, jak se dá daný text přepsat do jiného stylu – nad tím, jak to zvládla, pak mohou žáci diskutovat.

Příklad promptu: „Vytvoř krátkou povídku (200 slov) o dobrodružství na horách a poté ji přepiš jako zpravodajský článek.“

Doplňování slov

Umělá intelligence může generovat fiktivní příběh s vynechanými slovy nebo větami, které mají žáci doplnit tak, aby byl text sémanticky i gramaticky správný, koherentní a kohezí.

Příklad promptu: „Vygeneruj krátký fiktivní příběh (max. 200 slov) vhodný pro žáky [věková kategorie], ve kterém bude chybět 10 klíčových slov nebo vět. Vynechaná slova/věty označ podtržítka (např. Bylo krásné ráno a ____ se vydal na cestu.). Příběh by měl být srozumitelný, poutavý a přiměřeně náročný. Připoj seznam chybějících slov/vět jako nápovědu pro učitele.“

3.2 Kreativní psaní

AI může sloužit jako inspirace pro žáky, kteří píšou vlastní slohové práce. Může pomoci s návrhy témat, osnovou nebo generováním alternativních verzí textů.

Generování námětů pro slohové práce

Učitel požádá AI, aby vytvořila seznam zajímavých témat na sloh, které mohou zlepšit kreativitu žáků.

Příklad promptu: „Navrhni deset neobvyklých témat pro vypravování vhodných pro žáky 8. třídy.“

Ukázka výsledku po zadání promptu:

- *Den, kdy přestal existovat internet – Jak by vypadal svět, kdyby jednoho dne internet úplně zmizel?*
- *Tajemný vzkaz v učebnici – Hlavní hrdina objeví ve staré učebnici ručně napsanou zprávu. Kam ho zavede?*
- *Můj stín si začal žít vlastním životem – Co by se stalo, kdyby váš stín začal jednat samostatně?*
- *Ztracený předmět s nečekanou historií – Hlavní postava najde předmět, který patřil někomu významnému. Jaké tajemství odhalí?*
- *Škola v roce 2125 – Jak by mohla vypadat škola v budoucnosti? Jaké předměty se budou učit a jaké technologie se budou používat?*

Alternativní konce příběhů

Žáci dostanou text a jejich úkolem je vytvořit jiný závěr. Poté mohou ohodnotit závěr vygenerovaný pomocí umělé intelligence.

Příklad promptu: „*Přepiš závěr pohádky O perníkové chaloupce, aby měl úplně jiné vyústění.*“

Vylepšování textů

Žáci napíší svůj příběh a AI jim nabídne zpětnou vazbu – může navrhnout obohacení slovní zásoby, opravení stylistiky nebo rozšíření některých scén.

Příklad promptu: „*Posud' tento příběh a navrhní, jak by mohl být ještě napínavější.*“

Tvorba postav

AI může pomoci žákům vytvořit postavy s jedinečnými vlastnostmi, motivacemi a historií.

Příklad promptu: „*Vytvoř postavu pro fantasy příběh – popiš její vzhled, charakter a tajemství, které skrývá.*“

3.3 Nácvik komunikace

Schopnost efektivně komunikovat je klíčová nejen ve školním prostředí, ale i v běžném životě. Generativní AI může pomoci žákům s nácvikem komunikačních situací – od běžných rozhovorů až po formální komunikaci, argumentaci či vyjednávání. Tyto aktivity pomáhají žákům osvojit si jazykové dovednosti v reálných kontextech a připravují je na různé situace, se kterými se mohou setkat. AI může generovat scénáře pro konverzace, v nichž si žáci procvičí jazyk a komunikační strategie. Díky tomu mohou lépe pochopit rozdíly mezi různými formami komunikace, osvojit si vhodné jazykové prostředky pro konkrétní situace a zlepšit svou schopnost reagovat na různé komunikační výzvy. Tato aktivita pomáhá rozvíjet nejen jazykové dovednosti, ale také sociální a interpersonální schopnosti.

Běžné sociální interakce

Žáci si procvičí běžné konverzace, které mohou zažít v každodenním životě. AI může vygenerovat modelový dialog, který slouží jako ukázka přirozené komunikace mezi dvěma lidmi v dané situaci. Po přečtení modelového rozhovoru se žáci pokusí napsat nebo zahrát vlastní variantu. Mohou také porovnat různé možnosti vyjádření, hledat způsoby, jak konverzaci obohatit, a trénovat plynulost projevu, popřípadě si tuto sociální interakci představit s jinými osobami (například když se baví dospělí vs. děti, šéf firmy vs. podřízený apod.)

Příklad promptu: „*Vytvoř dialog mezi dvěma kamarády, kteří se potkali po prázdninách a vyprávějí si zážitky.*“

Formální a neformální komunikace

Žáci se naučí rozlišovat mezi formálním a neformálním jazykem a používat vhodné jazykové prostředky podle kontextu. AI může vygenerovat dva odlišné dialogy na stejné téma, přičemž jeden bude formální a druhý neformální. Po analýze těchto textů si žáci sami vyzkoušejí napsat nebo zahrát rozhovory v různých stylech a zaměří se na vhodnost použitých výrazů. Cílem je pochopit rozdíly v tónu, gramatických strukturách a slovní zásobě mezi těmito dvěma způsoby komunikace.

Příklad promptu: *„Napiš dva dialogy na stejné téma – jeden formální a druhý neformální. Téma: Žák žádá učitele o prodloužení termínu domácího úkolu.“*

Řešení problémových situací

Tato aktivita pomáhá žákům rozvíjet komunikační strategie při řešení běžných problémů. AI může poskytnout vzorový rozhovor, ve kterém se jedna strana snaží řešit konflikt nebo požadavek vůči druhé straně. Žáci si dialog nejprve přečtou, identifikují klíčové momenty a poté zkusí navrhnout vlastní řešení situace. Aktivita je užitečná pro trénink vyjednávacích dovedností, zdvořilosti v komunikaci a efektivního vyjadřování v náročnějších situacích.

Příklad promptu: *„Vytvoř dialog mezi prodávčem a zákazníkem, který chce vrátit vadné zboží.“*

Komunikace ve školním prostředí

Žáci se seznámí s komunikačními situacemi, které mohou nastat ve škole nebo při studiu. AI může pomoci vytvořit ukázkové rozhovory mezi studenty a učiteli zaměřené na školní témata, jako jsou žádost o vysvětlení učiva, domluva ohledně termínů nebo diskuse o školním projektu. Po přečtení modelového dialogu se žáci mohou pokusit vymyslet vlastní varianty nebo si rozhovor zahrát ve dvojicích. Aktivita podporuje rozvoj formální komunikace a zvyšuje jistotu ve školním prostředí.

Příklad promptu: *„Vytvoř dialog mezi studentem a učitelem, ve kterém student žádá o vysvětlení složitého gramatického jevu.“*

3.4 Procvičování argumentace a přesvědčování

I s tím, jak formulovat argumenty a vést debatu, může pomoci umělá inteligence. Žáci si díky ní mohou vyzkoušet různé způsoby argumentace, naučit se lépe obhájit svůj názor a hledat kompromisy v různých situacích. AI lze využít jako nástroj pro inspiraci, generování modelových dialogů nebo poskytování zpětné vazby na jejich argumenty.

Debatní cvičení

Umělá inteligence může pomoci žákům připravit se na diskusi tím, že jim nabídne modelový rozhovor dvou osob s protichůdnými názory. Na základě vygenerovaného textu si žáci mohou uvědomit, jakým způsobem jsou argumenty strukturovány, jak lze na jednotlivé argumenty reagovat a jak vést věcnou diskusi. Učitel může nejprve nechat AI vytvořit ukázkovou debatu, kterou si žáci přečtou a rozeberou, poté se mohou rozdělit do dvou skupin a vést vlastní debatu podle stejného modelu. Pokud je potřeba, AI může pomoci s generováním dalších argumentů nebo protiargumentů.

Příklad promptu: *„Vytvoř modelovou diskusi mezi dvěma žáky – jeden je zastáncem online výuky, druhý preferuje prezenční výuku. Každý z nich musí uvést tři argumenty pro svůj názor.“*

Obhajoba vlastního názoru

AI může žákům pomoci s formulací vlastních myšlenek i s tím, jak svůj postoj efektivně obhájit. Učitel zadá situaci, ve které musí žák někoho přesvědčit o svém názoru – například rodiče, učitele nebo kamaráda. V tomto případě může tuto roli zastávat právě umělá inteligence, s níž bude žák vést debatu a která mu bude oponovat. Na závěr může žák sepsat, jestli souhlasí s tím, co umělá inteligence říkala, popřípadě jak se mu podařilo si obhájit svůj vlastní názor.

Příklad promptu: *„Jsem třináctiletý žák a myslím si, že bychom měli co nejdříve přejít na elektrická auta, abychom ochránili planetu. Bud' můj partner v debatě s opačným názorem a argumentuj se mnou.“*

Hledání kompromisu

Vedle argumentace a obhajoby vlastního názoru je důležité naučit se také nacházet kompromisy. AI může pomoci tím, že vygeneruje modelový dialog dvou osob, které se snaží vyřešit konflikt a dosáhnout vzájemné dohody. Učitel může například vést debatu mezi dvěma tábory žáků o nějakém tématu, zapisovat argumenty a vést žáky ke kompromisu. Poté může ukázat, jak by umělá inteligence udělala kompromis. Tento výsledek by se porovnal s tím, jaký kompromis navrhli žáci.

Příklad promptu: *„Vytvoř modelový dialog mezi dvěma lidmi s odlišnými názory na přechod na elektrická auta. Jeden zastává názor, že bychom měli co nejrychleji přestat používat auta se spalovacími motory kvůli ochraně životního prostředí. Druhý argumentuje, že přechod musí být pozvolný, protože výroba baterií zatěžuje přírodu a ne každý si může elektromobil dovolit. Na konci dialogu navrhní kompromisní řešení, se kterým by oba mohli souhlasit.“*

3.5 Improvizace a rozvoj kreativity v komunikaci

Umělá inteligence může pomoci s tvorbou neobvyklých scénářů, které podporují kreativní myšlení a spontánní reakce žáků. Díky AI mohou žáci rozvíjet své komunikační dovednosti v netradičních situacích, učit se pružně reagovat

a experimentovat s různými způsoby vyjadřování. Tímto způsobem se zvyšuje jejich schopnost improvizace a přizpůsobení se různým komunikačním kontextům.

Náhodné role a situace

Žáci dostanou zadání, ve kterém vystupují jako konkrétní postavy v neobvyklých situacích. AI může pomoci s vytvořením nečekaných dialogů a s nastolením zajímavých komunikačních výzev. Učitel nejprve nechá AI vygenerovat modelovou konverzaci, kterou si žáci přečtou a zanalyzují. Poté mohou sami improvizovat a rozvíjet rozhovor dál, případně změnit role a vymýšlet vlastní varianty dialogu. Cílem je nejen rozvoj jazykových dovedností, ale také schopnost přizpůsobit styl komunikace dané postavě a situaci.

Příklad promptu: *„Vytvoř neobvyklou konverzaci mezi knihovníkem a robotem, který si přišel půjčit knihu.“*

Hra na rozhovor s historickou postavou

AI může simulovat interakci s významnými osobnostmi historie, což žákům umožní vstoupit do dialogu s postavami z minulosti. Učitel nejprve požádá AI o vytvoření ukázkového rozhovoru, který žáci analyzují, a následně se sami pokusí vést podobný rozhovor na jiné téma. Mohou si zvolit různé přístupy – formální/neformální komunikaci, humorný/seriózní styl. AI jim může pomoci generovat různé reakce historické postavy na jejich otázky, čímž se vytvoří interaktivní a dynamická aktivita.

Příklad promptu: *„Jsi Karel Hynek Mácha. Ved’ se mnou rozhovor.“*

Alternativní reakce na stejnou situaci

Schopnost přizpůsobit svou odpověď kontextu a volit různé způsoby vyjadřování je rovněž důležitou součástí komunikace. AI může pomoci tím, že vygeneruje různé varianty odpovědí na stejnou otázku, a žáci se díky tomu naučí rozpoznávat rozdíly mezi formálním, humorným, vážným nebo absurdním vyjádřením. Nejprve učitel požádá AI o několik verzí odpovědi na jednu otázku a nechá žáky, aby je analyzovali a porovnali. Následně žáci sami vytvářejí své vlastní odpovědi a experimentují s různými způsoby vyjadřování. Mohou si vyzkoušet, jak stejný obsah působí odlišně v závislosti na stylu a formulaci.

Příklad promptu: *„Vytvoř tři různé verze odpovědi na otázku: Co bys dělal, kdybys vyhrál milion korun? Jednu vtipnou, jednu vážnou a jednu úplně absurdní.“*

3.6 Další využití

V předchozích řádcích jsme ukázali pár možností, jak se dají nástroje umělé inteligence využít. Pravda je ovšem taková, že je můžete využít na obrovské množství způsobů – záleží jen na vás a vaší kreativitě. Níže uvádíme různá využití mimo popsané kategorie.

Tvorba manipulativních textů a identifikace manipulačních faulů

Pomocí velkých jazykových modelů můžete vytvořit zadání, ve kterém žáci identifikují manipulativní prvky. Stačí požádat model, aby vygeneroval text obsahující konkrétní manipulativní techniku a žáci sami poté vyhodnocují, které části jsou manipulativní, a snaží se manipulace odstranit. Důležitá je opět diskuse o tom, jak dané techniky či prostředky ovlivňují přesvědčivost textu.

Model tak například vytvoří text obsahující generalizaci: „*Všichni mladí lidé dnes už jen koukají do mobilu.*“ Žáci mohou tento text upravit na objektivnější podobu.

A jde to samozřejmě i naopak, kdy už máte svůj text a umělá inteligence vyhodnotí manipulativní techniky. Vyberte několik textů obsahujících různé typy argumentačních faulů (např. ad hominem) a požádejte jazykový model, aby analyzoval texty a označil příklady argumentačních faulů. Můžete diskutovat se žáky o označených příkladech, například se můžete zeptat, jak faul ovlivňuje přesvědčivost textu. Potom můžete společně pracovat na korekcích či argumentech.

Například v textu se může nacházet tvrzení: „*Nemůžete brát jejich názor vážně, protože jsou příliš mladí.*“ Model může vysvětlit, že jde o argumentační faul ad hominem, a navrhnout lepší způsob vedení diskuse.

Zhudebnění básní

Za pomoci nástroje Suno ([www.suno](https://www.suno.ai)) či jiných je možné zhudebnit text v jakémkoliv hudebním stylu. Žáci si tak mohou vytvořit vlastní báseň, kterou následně zhudební, popřípadě může vyučující během evokační fáze vyučování pustit zhudebněnou báseň jakéhokoliv autora.

Vytvoření vlastních modelů

V rámci placené verze nástrojů ChatGPT či Microsoft Copilot je možné si vytvořit vlastní model, který můžete vybavit základními znalostmi či mu zadat takové pokyny, aby se choval určitým způsobem. Díky vytvoření vlastního modelu tak může učitel vytvořit asistenta pro samostudium žáků, popřípadě didaktickou textovou hru. Příkladem může být hra, kde žák jako redaktor školního časopisu musí opravovat chyby v textech a rozhodovat, jaký styl psaní je vhodný pro různé situace. Nebo příběhová hra, kde hráč řeší jazykové hádanky, aby postupoval dál v ději.

Tvorba obrázků

Ať už chcete vytvořit ilustraci do své prezentace či chcete žáky pobavit tím, jak si dané historické období představuje umělá inteligence, můžete pro to použít základní nástroje AI pro tvorbu grafiky (ChatGPT a Microsoft Copilot s modelem Dall-e, Google Gemini pomocí nástroje Imagen či Midjourney).

Ukázka výsledků po zadání promptu „Vygeneruj českou vesnici v 18. století“. Zleva Google Gemini a ChatGPT.

Otázka k zamyšlení:

*Mohli byste tyto obrazy prezentovat jako reálný obraz české vesnice? Proč ano/ne?
A jak by se daly potenciální nepřesnosti ve výsledném obrázku využít ve vyučování?*

4 Limity umělé inteligence v českém jazyce

Cíle kapitoly

Po prostudování této kapitoly budou studující schopni:

- *rozpoznat, kde mají nástroje umělé inteligence své limity;*
- *pochopit pojem halucinování umělé inteligence a jeho dopady;*
- *kriticky vyhodnocovat výstupy generativní AI v českém jazyce.*

Při využívání umělé inteligence ve výuce je důležité mít na paměti, že její výstupy nejsou vždy přesné. AI může chybovat, zejména pokud jde o informace související s českým jazykem nebo reáliemi českého prostředí. To je dáno tím, že:

1. Trénovací data mohou být neúplná – modely jsou trénovány převážně na anglicky psaných textech, přičemž čeština je zastoupena méně.
2. AI pracuje na principu pravděpodobnosti – nehledá pravdu, ale nejpravděpodobnější odpověď podle vzorců ve svých datech.
3. Ne všechny modely jsou stejně spolehlivé – placené modely (např. GPT-4o) mívají větší množství trénovacích dat než volně dostupné modely (např. GPT-4o mini), a proto jsou obvykle přesnější.

Z těchto důvodů je nezbytné výstupy AI vždy ověřovat, a to především u témat, která nejsou široce zastoupena v globálních databázích, jako jsou česká gramatika, literární historie nebo kulturní specifika.

4.1 Halucinování AI v českém jazyce

Generativní umělá inteligence se dopouští chyb a nepřesností, což se označuje jako halucinování. To znamená, že model někdy vytvoří neexistující informace, které znějí věrohodně, ale nejsou správné.

Tohoto jevu můžeme ve výuce využít. Pokud necháme AI odpovídat na otázky, kde očekáváme chybu, můžeme se studenty analyzovat a ověřovat správnost odpovědí. Vhodné jsou k tomu zejména bezplatné modely (např. GPT-4o mini), které mají vyšší chybovost.

Typické chyby AI v češtině:

- Syntax a větná stavba – například při určování jednočlenných vět nebo rozpoznávání vedlejších vět.
- Morfologie – například chybná identifikace mluvnických kategorií.

- Slovní zásoba – problémy s méně běžnými slovy a odbornými termíny.
- Vyjmenovaná slova a pravopis – AI občas vytváří neexistující slova nebo vynechává některá z oficiálního seznamu.
- Historické a literární nepřesnosti – například nesprávné informace o autorech nebo literárních směrech.

Úlohy k procvičování:

- *Do aplikace ChatGPT (verze zdarma, model GPT4o mini) zadejte následující prompt: „Co je podmětem ve větě Prší?“ Odpovědi modelu ověřte.*
- *Do aplikace ChatGPT (verze zdarma, model GPT4o mini) zadejte následující prompt: „Co je podmětem ve větě Dnes celý den hustě sněží?“ Odpovědi modelu ověřte.*
- *Do aplikace ChatGPT (verze zdarma, model GPT4o mini) zadejte následující prompt: „Vypiš vyjmenovaná slova po S.“ Odpovědi modelu ověřte.*
- *„Urči mluvnickou životnost u slova sněhulák.“*
- *Najděte další příklady z české mluvnice, ve kterých AI chybuje.*

Další oblastí, kde umělá inteligence naráží na limity, je generování grafiky a diagramů. Pokud bychom chtěli například vizuálně znázornit větné členy, AI by pravděpodobně vytvořila nepřesné nebo chaotické schéma. Důvodem je, že:

- AI pouze odhaduje tvary a může mít problém se správným vykreslením písmen či symbolů.
- Vytváření přesných grafických zápisů mluvnice nebo syntaxe zatím nepatří mezi silné stránky generativních modelů.

Pokud bychom chtěli vytvořit obrázek české vesnice z 18. století, AI by mohla použít neodpovídající historické prvky, protože nemá dostatečná data k tomuto období v českém kontextu.

Použitá literatura

Citováno dle normy ČSN ISO 690:2022 (harvardský systém)

GOOGLE. *Google Gemini* [online]. 2025. Dostupné z: <https://gemini.google.com>

MICROSOFT. Microsoft Copilot. 2025. Dostupné z: <https://copilot.microsoft.comhttps://gemini.google.com/app>

MIDJOURNEY, Inc. Midjourney [online]. 2025. Dostupné z: <https://www.midjourney.com/>

OPEN AI. *ChatGPT* [online]. 2025. Dostupné z: <https://chatgpt.com>

SUNO. Suno [online]. 2025. Dostupné z: <https://suno.com/>

Při tvorbě metodiky byl využit nástroj ChatGPT ke stylistické úpravě textu, nikoliv však jako náhrada vlastní tvůrčí činnosti.